

Csak a kérdések maradtak Miklya Luzsányi Mónika:
Te csak táncolj szépen
Jelenkor, Pécs, 2006.

Az ember nyilván százféle módon írhat regényt, százféle technikával, százféle hangon szólaltathat meg költői nyelvezetet, kimért prózát. Különböző mélységű kútból merítve azonban mégis a merítő személye – azé tehát, aki vödért a mélyből felcsörlözve a vízben kincsekre is bukkan – határozza meg, hogyan is illeszti egymás mellé e „talált tárgyakat”: a múlt, a lehetetlen, az elképzelt mozaikszemeit.

Miklya Luzsányi Mónika legújabb kötetének (*Te csak táncolj szépen*) borítóján is ilyen mozaikszemeket pillant meg az olvasó – sárgult családi fotókat, régi okiratok töredékeit ábrázoló kirakós darabjait. A szerző is e „kirakós-technikával” dolgozik. Egy zsidó család történetét kísérli meg rekonstruálni egyrészt levelek, naplórészletek révén, másrészt – a kerettörténet által – beavatva olvasóját egy asszony és egy férfi egymástól függetlenül futó, majd egy ponton összefonódó sorsába.

Az asszony édesapja halála után annak vidéki házába utazik, s hátrahagyott holmijai között válogatva, keresgélve véletlenül bukkan egy „kis koszlott kockás füzetre”, mely a kamasz Löwy Gábor naplója, az 1930-as évek végéről. Ekkor még nem tudja: apja öccsének feljegyzéseit tartja kezében. Miközben kétségekkel teli nyomozásba kezd, hogy felfejtse családjá homályba vesző múltját, s hogy hogyan lett Löwyből Lévai, a történet száalai egyre inkább összekuszálódnak az olvasóban éppúgy, mint a zaklatott regényhősben. „Már hetek óta vergődött, befejezi, nem keresget tovább, az egész, mint egy kirakójáték, olyan, de még az elemeket is neki kell kitalálnia, értelmetlen. Hiába olvasott, hiába kutatott, már napra pontosan ismerte a lépéseket, az események sorrendjét (...) csak a kérdései maradtak, amelyeket már nem volt kinek feltennie.”

E szerzeágazó történetben a szerző több, egymástól markánsan elváló hangot megszólaltatva kíséri szereplői sorsát. A legsikerültebbek, legemberibbek mindközül talán a családi fészektől elszakadt gyermekeit egyre visszaváró Roza mama levelei, melyek háttérben egyfelől felsejlik egy naivitással megfogalmazott korkép, másfelől érzékeny jellemrajz a szeretteit nélkülözni kénytelen anyáról. „Most egy nagy levelet írok neked, mert úgy érzem, hogy nagyon egyedül vagy még nincs ösmerettség én most szépen megfogom a kezedet és vigyázok rád abba a borzasztó nagy városba ahol vagy és ahol ojan óriási a forgalom amitől én úgy féltelek és

kérem a jó Istent, hogy ő nagyon vigyázzon rád” – küldi összefolyó szóáradatát Roza mama külföldre szakadt Gyuri fiának. S míg fiát a távolból is féltő anyai gondoskodással veszi körül, könnyít egyben saját magányosságán is. Már-már úgy tűnik, elveszettebb ő gyermekei nélkül idehaza, mint idegenben új életet próbáló fiai.

Ahogy Roza mama szavai – aki mintha levegőt sem venne írás közben, úgy buzognak aggódó, féltő sorai – a történet is áramlik előre, s miközben ide-oda ugrálunk az időben és a szereplők között, töredékekből, filmkockaszerű jelenetekből kell összeállítanunk az egyes személyek karakterét, lelki beállítódását. A családjá után nyomozó Lévai lányt jól jellemzi az a rövidre vágott jelenet, amikor monostári felderítő útja során a szegény-negyedbe tévedve visszaretten a szemérmetlenül szoknyája alá kukkoló kisfiútól: „A gyereket észre sem vette, ott lógatta magát az egyik híd korlátján fejfelé. (...) csak hintázott (...) de a szemét le nem vette róla, alulról fölfelé méregette, hogy belepirult, marhaság, alig múlt tízéves.”

Sok apró részlet, egyre gyarapodó történetyszálak kapcsolják be a nyomozásba az olvasót. Együtt keresünk, kutatunk a szereplőkkel, s olyan nyomokra is bukkanhatunk időnként, melyek a regényalakok előtt rejtve maradnak. Ilyen az elhunyt apa dolgai között megtalált cselédnapló, mellyel lánya nem tud mit kezdeni, az elbeszélő azonban – történet a történetben – aprólékos műgonddal rajzolja meg a Pestre szökött, zsidó nagypolgári családnál munkába álló cselédlány, Varga Orsolya történetét.

„A valóságot rekonstruálni képtelen, lassan pereg át ujjai között a múlt, csak a kvarcszilánkok hangtalan villanását érzékeli, a hullást nem is” – e szavakkal kezdődik Miklya Luzsányi Mónika regénye. S nem véletlenül idézem most, írásom vége felé közeledve e sorokat. Ami az olvasónak – aki talán reménykedett egyfajta „megoldásban”, a titokzatos családi történet bonyolult szálainak kibogozásában – csak az utolsó lapoknál derül ki, az a szerzőnek (minden bizonyal szándéka szerint is) már a történet kezdetén világos. A szanaszét hányódó, hiányos kirakó darabjaiból nem lehet összeállítani a történetet: egy család múltjának, jelenének, hányattatásainak darabjai villannak fel csupán, kételyek sorát hagyva a szereplőkben és az olvasókban. Számos kútból merített az író, mikor e történet megírására vállalkozott. Mély merítések ezek, nem mondom. Csak talán a merítésből felszínre kerülő kincsek tárlatában gyönyörködve szükségünk van egy ka-lauzra (szerzőre), aki segít eligazodni a sok szép, fényes holmi jó érzékkel megkomponált világában.

Rózsássy Barbara